

УДК 778.534.45: 81'25

ІНВАРІАНТНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КІНОТЕКСТУ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ ОРИГІНАЛУ В УМОВАХ ДУБЛЮВАННЯ ТА СУБТИТРУВАННЯ

ЖУРАВЕЛЬ Т. В.

аспірантка

Київський національний лінгвістичний університет

zhuravel_tania@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6336-4296>

У статті досліджено застосування інваріантних перекладацьких трансформацій у перекладі кінотексту для збереження комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів оригіналу в умовах дублювання і субтитрування. Виявлено, що врахування прагматичних відношень мовленнєвих актів оригінального кінотексту в кіноперекладі забезпечує досягнення прагматично адаптованого цільового кінотексту. Кожен вид кіноперекладу має на меті якомога повнішу передачу змісту першотвору та відтворення його комунікативного потенціалу. Саме це і зумовлює інваріантне застосування різноманітних перекладацьких прийомів у дублюванні та субтитруванні. Основну увагу приділено таким перекладацьким трансформаціям, як: смисловий розвиток, конкретизація, генералізація, заміна, перестановка, опущення. Проаналізовано та обґрунтовано випадки застосування зазначених трансформацій для досягнення прагматичної адаптації в англійсько-українському перекладі кінотексту.

Ключові слова: кінотекст, кінопереклад, мовленнєвий акт, прагматична адаптація, дублювання, субтитрування.

INVARIANT TRANSLATION TRANSFORMATIONS OF A CINEMATIC TEXT FOR RETENTION OF THE COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC POTENTIAL OF THE ORIGINAL SPEECH ACTS IN DUBBING AND SUBTITLING

ZHURAVEL Tetiana Valentynivna

PhD Student

Kyiv National Linguistic University

zhuravel_tania@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6336-4296>

Introduction. Undoubtedly, film translation is different from other types of translations. In both dubbing and subtitling, it is extremely important to take into account the interrelation of audio and video tracks, that is, verbal and non-verbal components. The combination of such components is referred to as a cinematic text. The target cinematic text must be communicative equivalent to the original one in order to preserve the pragmatic potential of the original speech acts.

The **purpose** of the paper is to identify the translation transformations, which are used in the English-Ukrainian translation of a cinematic text in order to ensure pragmatic adaptation of original speech acts.

Methods. The combination of translation analysis, comparative analysis, and communicative and pragmatic analysis provides a thorough study of the cinematic text, comparing the speech acts in the target and source variants of the cinematic texts, identifying and analysing the types of translation transformations used to achieve a pragmatically equivalent target cinematic text in the English-Ukrainian dubbing and subtitling of “The Hobbit” trilogy.

Results. It is revealed that each type of film translation aims at a comprehensive transmission of the content of the original and its communicative potential. This causes the invariant application of various translation transformations in dubbing and subtitling. The main attention of the study is paid to such transformations as semantic development, concretization, generalization, replacement, transposition, omission.

The analyzed material approved that the aim of pragmatic adaptation of a cinematic text is to keep the communicative purpose of the target and source texts. The main feature of a cinematic text, that is the combination of verbal and non-verbal components, has to be taken into account while translating the original cinematic text.

Conclusion. Cultural context is an integral part of pragmatic adaptation. Since language is a reflection of culture, the meanings of lexical units and the situations of their use may vary from one culture to another. That is why the translator must take into account these differences and select carefully the translation transformations in order to preserve and correctly reproduce communicative and pragmatic potential of the original speech acts, that is, to achieve pragmatic adaptation of the original cinematic text.

Key words: cinematic text, film translation, speech act, pragmatic adaptation, dubbing, subtitling.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв'язання. Останнім часом дослідження в галузі кіноперекладу, зокрема дублювання та субтитрування, набувають усе більшої актуальності. І це не дивно, адже саме переклад кінострічки впливає на сприйняття представниками іншої культури. Безсумнівно, кінопереклад відрізняється від інших типів перекладу. Як у дублюванні, так і в субтитруванні надзвичайно важливо брати до уваги взаємозв'язок тексту (звуку) і зображення, тобто вербального і невербального складників. Поєднання цих складників має назву кінотекст. Цільовий кінотекст завжди повинен бути комунікативно рівнозначним оригінальному і зберігати прагматичний потенціал мовленнєвих актів оригіналу з метою здійснення комунікативно-прагматичного впливу на реципієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки в галузі кіноперекладу є відносно новими для сучасного перекладознавства. Першими перекладом кінотекстів почали цікавитися європейські фахівці на зламі XX – XXI століть. Так, наприклад, М. Данан (1991) лідував у спробі обґрунтувати застосування стратегії доместикації в дублюванні; З. де Лінде, Н. Кей (1999) звернули свою увагу на субтитри як спосіб відтворення іншомовного фільму; Ф. Карамітроглу (1998) розробив методологію та стандарти субтитрування для європейських країн. Значне місце серед наукових доробків Ф. Чаума (2008) посідає порівняння двох основних видів кіноперекладу – субтитрування та дублювання. Учений навіть прагне впорядкувати комплекс перекладацьких прийомів для досягнення ліпсинку в дублюванні. Х. Діас-Сінтаз і Г. Андерман (2009) також намагаються зіставити дублювання із субтитруванням, визначити їхні основні особливості й окреслити переваги та недоліки кожного із цих типів кіноперекладу.

Серед українських дослідників явище кіноперекладу займає чільне місце в працях С. Радецької, Т. Калішак (2016), Н. Бідасюк, І. Кучман (2012), які розглядають поняття аудіовізуального (кіно-) перекладу, аналізують його особливості та вивчають його типи; Н. Матківської (2015), яка досліджує методологічні аспекти аудіовізуального перекладу; Г. Кузенко (2017), яка розглядає кінопереклад як особливий тип художнього перекладу.

Як бачимо, основні наукові розвідки в галузі кіноперекладу не висвітлюють прагматичні аспекти цього явища. До незначної кількості праць сучасних українських мовознавців, що певною мірою торкаються прагматики кіноперекладу, належать дослідження А. П. Мельник (2015) і В. Конкульовського (2013), які виокремлюють мовленнєвий акт як одиницю перекладу у відтворенні кіно іншою мовою саме завдяки його прагматичному змісту.

Аналіз наявних праць у сфері кіноперекладу засвідчує, що комплексного дослідження відтворення комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів у кіноперекладі ще

не було проведено ані українськими, ані закордонними вченими. Виходячи з цього, питання застосування перекладацьких трансформацій для збереження комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів і, відповідно, досягнення прагматичної адаптації оригінального кінотексту в перекладі кінопродукції залишається досі не вирішеним і потребує докладного вивчення.

Мета статті полягає у визначенні перекладацьких трансформацій щодо забезпечення прагматичної адаптації мовленнєвих актів англійськомовних кінотекстів кінотрилогії “The Hobbit” в умовах дублювання та субтитрування українською мовою. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: порівняти оригінальні мовленнєві акти з їхніми дубльованими та субтитрованими перекладами українською мовою; окреслити саме інваріантні перекладацькі трансформації кінотексту для збереження комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів оригіналу в умовах дублювання та субтитрування; з’ясувати основні чинники їхнього застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кінопереклад як вид міжмовної та міжкультурної комунікації має на меті прагматично вплинути на реципієнта, тобто глядача. У ході перекладу фільму відбувається переадресація оригіналу реципієнтам, що є представниками іншої культури. Для того щоб викликати в глядачів перекладеного фільму саме таку реакцію, яку створює оригінальний кінотекст, перекладачам необхідно враховувати прагматичні відношення мовленнєвих актів в оригіналі, адже будь-який мовленнєвий акт містить у собі прагматичний аспект. З прагматичного погляду процес перекладу передбачає розширення аудиторії та встановлення потенційних відносин між носіями мов оригіналу і перекладу, а не самими мовами. Цільовий текст завжди є варіантом першотвору в нових умовах мови перекладу та для нової аудиторії, але його прагматичний аспект, тобто вплив на реципієнтів, має відповідати оригінальному (Нойберт, 1978, с. 190).

Прагматична адаптація оригіналу насамперед полягає в однаковій реакції одержувачів оригінального та цільового текстів. О. Д. Швейцер пояснює прагматичну адаптацію як коригування соціально-культурних, психологічних та інших розбіжностей, що можуть виникнути між одержувачами першотвору та його перекладом (1973, с. 242). Під час прагматичної адаптації будь-якого типу тексту, зокрема й кінотексту, перекладачеві важливо обирати не смислові еквіваленти слів, словосполучень чи висловлювань, а саме ті їхні функціональні еквіваленти, які б вносили поправки на вищезазначені розбіжності. Прагматичну адаптацію тексту також можна розглядати як видозміну оригіналу з метою створення тексту мовою перекладу, що задовольняв би потреби нової комунікативної ситуації (Зауберга, 1994).

Головною ознакою прагматичного складника перекладу є орієнтація на одержувача. Прагматична адаптація оригіналу може залучати додавання нової роз’яснювальної інформації або ж, навпаки, виявлятися в опущенні надмірної частини повідомлення, інтерпретації оригінального висловлювання з метою передачі емоційного впливу першотвору. Згідно з В. В. Демецькою, “адекватність перекладу прагматично зорієнтованого тексту можлива за умов його адаптації до лінгвокультурних стереотипів реципієнта” (2008, с. 17).

Виходячи із зазначеного вище, потреба у використанні прагматичної адаптації в перекладі зумовлена передусім відмінністю в знаннях реципієнтів оригіналу і перекладу та пов’язана зі специфічністю організації мовленнєвого спілкування в різних лінгвокультурах. Одним із виявів такої специфічності є використання в спілкуванні мовленнєвих актів (Пасенчук, 2017). Основною одиницею комунікації є не слово, словосполучення чи речення, а саме мовленнєвий акт. Підвалини теорії мовленнєвих актів закладено в праці Дж. Остіна (1962). Розглядаючи мовленнєві акти, Дж. Остін звертає увагу на те, що одне висловлювання містить одразу кілька актів. Кожен із них, окрім власне інформативного блоку, ще й певною мірою містить у собі інші фактори, що впливають на учасників комунікації (оточення, умови) (1962, с. 124). Саме

тому чітко виокремлення всіх учасників комунікативної ситуації, визначення їхнього місця в цій інтеракції, їхніх інтенцій і мотивів, властивої для них картини світу, дає змогу максимально наблизити переклад до оригіналу не тільки на лінгвістичному рівні, а й на прагматичному (Пасенчук, 2017).

Кожен вид кіноперекладу так чи інакше змінює текст оригіналу. Зрозуміло, що в процесі дублювання оригінальний текст змінюється найбільше, адже такий вид кіноперекладу спрямований на доместикацію кінотексту. Під час дублювання перекладені репліки синхронізуються з артикуляцією та рухами акторів, тож основною метою цього типу перекладу є змусити глядачів повірити, ніби актори і справді розмовляють мовою перекладу. З іншого боку, субтитрування змінює оригінальний текст не так кардинально і послуговується стратегією форенізації. До того ж субтитри не синхронізуються з артикуляцією акторів. Однак кожен з описаних видів кіноперекладу має забезпечити адекватну передачу вихідного повідомлення і правильне розуміння глядачем того, що відбувається на екрані. Тому збереження комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів оригіналу є невід'ємною частиною під час виконання будь-якого із зазначених типів кіноперекладу. Із цією метою необхідно застосувати різноманітні перекладацькі прийоми, спрямовані на забезпечення адекватного та комунікативно рівноцінного перекладу. Належні міжмовні перетворення часто використовуються інваріантно в обох типах кіноперекладу для пристосування (підлаштування) тих елементів вихідного тексту, які можуть бути незрозумілі реципієнтам або ж інтерпретовані ними неправильно через певні лінгвокультурні розбіжності.

За основу нашої наукової розвідки взято класифікацію перекладацьких трансформацій, запропоновану С. Є. Максимовим (2006). Виявлено, що найбільш уживаними лексико-семантичними та граматичними трансформаціями в англійсько-українському перекладі кінотрилогії "The Hobbit" для досягнення прагматичної адаптації цільового кінотексту є такі: смисловий розвиток, конкретизація, генералізація, заміна, перестановка, опущення. Тому в праці розглянуто випадки вживання саме згаданих трансформацій.

Матеріалом дослідження слугують англійськомовні кінотексти кінотрилогії "The Hobbit", а саме: "An Unexpected Journey" (2012), "The Desolation of Smaug" (2013), "The Battle of the Five Armies" (2014) – та їхні українськомовні дубльовані ("Хоббіт: Несподівана подорож", "Хоббіт: Пустка Смога", "Хоббіт: Битва п'яти воїнств") і субтитровані ("Гобіт: Неочікувана подорож", "Гобіт: Пустка Смога", "Гобіт: Битва п'яти армій") переклади.

Одним із найпоширеніших лексико-семантичних прийомів у перекладі трилогії "The Hobbit" є трансформація смислового розвитку, що стає в пригоді переважно при коригуванні лінгвокультурної асиметрії або ж відтворенні лексичних одиниць, дослівний переклад яких може бути неповністю зрозумілий реципієнтам чи інтерпретований хибно, для прикладу: *It's our little secret, Myrtle* (The Hobbit: An Unexpected Journey). – *Це наш секретик, Мальво* (Хоббіт: Несподівана подорож; Гобіт: Неочікувана подорож). У наведеному мовленнєвому акті головний герой трилогії хоббіт Білбо звертається до поні. *Myrtle*, що дослівно перекладається з англійської як *мирт* (вид рослини роду вічнозелених деревних), є широкоживаним іменем для свійських тварин в англійськомовних країнах, проте для українських лінгвокультурних реалій таке ім'я не типово. До того ж англійськомовне ім'я *Myrtle* є жіночим, а його словниковий еквівалент *мирт* в українській мові репрезентує чоловічий рід. Саме тому перекладачі вирішили скористатися прийомом смислового розвитку та замінити оригінальну лексичну одиницю іменем *Мальво*, яке є більш звичним для приймаючої культури, у такий спосіб адаптувавши його для реципієнтів тексту перекладу.

В англійсько-українському кіноперекладі смисловий розвиток застосовуються під час відтворення ідіоматичних словосполучень, які зазвичай потребують адаптації: *It'll buy us more time* (The Hobbit: The Desolation of Smaug). – *Виграємо час* (Хоббіт: Пустка Смога); *Tak mi*

виграємо трохи часу (Гобіт: Пустка Смога). Ідіоми – це стійкі звороти, які виражають певне поняття і притаманні лише конкретній мові (Словник лінгвістичних термінів, 1957, с. 166). Виходячи зі сказаного, прагматична адаптація є невід’ємним аспектом їхнього перекладу будь-якою мовою. Англійськомовна ідіома *to buy time* і її український відповідник *вигравати час* описують те саме явище і мають однакове значення (вкладатися в коротший відрізок часу, ніж потрібно; діставати перевагу в часі) (Словник української мови, 1970, с. 378), але вербалізуються в кожній мові по-різному.

Смисловий розвиток також стає в пригоді, коли потрібно змінити структуру оригінального мовленнєвого акту на більш притаманну для мови перекладу: *Do I have your word?* (The Hobbit: The Desolation of Smaug) – *Ти даєш слово?* (Хоббіт: Пустка Смога); *Даєш мені слово?* (Гобіт: Пустка Смога). В англійській мові для того, щоб висловити обіцянку, використовуються обидві конструкції *to have a word* і *to give a word*, а от для української характерна лише одна з них – *давати слово*, що є відповідником другого варіанту в англійській мові. Саме через те, що в оригінальному мовленнєвому акті обіцянку висловлено шляхом вживання словосполучення *to have a word*, яке не має прямого відповідника в українській мові, що зберіг би комунікативно-прагматичний потенціал оригіналу, наведений приклад має ознаки прагматично адаптованого перекладу.

Як відомо, англійська мова багата на багатозначні, або ж полісемічні, словникові одиниці та словосполучення. Одне слово може мати велику кількість різних відтінків значень, і в такому разі перекладачеві доводиться обирати саме те значення, яке буде найближчим для культури-реципієнта або ж якомога точніше відповідатиме прагматичній ситуації, використовуючи при цьому прийом конкретизації, наприклад: *I've got you* (The Hobbit: The Battle of the Five Armies). – *Я допоможу* (Хоббіт: Битва п'яти воїнств; Гобіт: Битва п'яти армій). Зазначений приклад чудово демонструє нерозривність аудіо- та відеоряду в кіноперекладі і є саме тим випадком, коли відеоряд допомагає перекладачеві зрозуміти, про що саме йдеться, і прийняти адекватне перекладацьке рішення. Англійськомовний вислів *I've got you* залежно від контексту може мати доволі різні та жодним чином не пов'язані одне з одним значення. На додаток до прямого значення *я маю тебе / ти в мене є* сленгові еквіваленти можуть бути такими: *я тебе зрозумів; я тебе спіймав; я тебе підтримаю / допоможу тобі*, при чому останнє є скороченням від *I've got your back*. В описаному випадку зазначений мовленнєвий акт уживається у вербально безконтекстному епізоді, тобто у відокремленій сцені, та не супроводжується іншими репліками. Із цієї причини саме відеоряд, тобто події, які відбуваються на екрані під час звучання зазначеного мовленнєвого акту, експлікує його значення в заданій конкретній ситуації.

Здебільшого все-таки саме комунікативна ситуація допомагає експлікувати значення багатозначної ідіоми: *Hold your ground* (The Hobbit: An Unexpected Journey). – *Стій на смерть!* (Хоббіт: Несподівана подорож; Гобіт: Неочікувана подорож). Англійська ідіома *to hold one's ground* залежно від контексту може набувати хоч і пов'язаних між собою, та все ж дещо різних за відтінками значень, зокрема: не здаватися, не йти на компроміс, не змінювати власну думку, утримувати атаку (The Free Dictionary by Farlex, 2003). Саме останнє значення відтворено в перекладі відповідно до контексту, до того ж із додатковим експресивним забарвленням.

У кіноперекладі трилогії “Хоббіт” також було виявлено випадки інваріантного застосування трансформації генералізації з метою коригування лінгвокультурних розбіжностей: *There'll be dozens of them out there* (The Hobbit: An Unexpected Journey). – *Їх тут не один десяток* (Хоббіт: Несподівана подорож; Гобіт: Неочікувана подорож). Як відомо, англійська мова свого часу зазнала певного впливу французької мови. Англійське *dozen* походить від французького слова *douzaine*, що означає *група з дванадцяти*. Така міра рахунку широко використовувалася в низці країн, зокрема англійськомовних, до введення метричної системи і залишається актуальною й зараз. Однак для українських реалій цей спосіб числового рахунку не типовий, тому

перекладачі дубльованого та субтитрованого перекладу вдалися до трансформації генералізації, щоб замінити *dozen* на більш типову для українського лінгвокультурного середовища одиницю *десяток*.

Розглянемо ще один приклад застосування генералізації для нейтралізації мовної асиметрії: *They strike in the wee small hours when everyone's asleep* (The Hobbit: An Unexpected Journey). – *Нападають серед ночі, коли всі мирно сплять* (Хоббіт: Несподівана подорож; Гобіт: Неочікувана подорож). У цьому випадку в оригіналі можемо спостерігати словосполучення *wee small hours*, що дослівно можна перекласти як *ранні години* (описують період одразу після настання півночі). В українській мові перші години після опівночі не виділяються як окрема частина доби. Із цієї причини перекладачам довелося генералізувати англійське словосполучення, щоб адаптувати його до мовної картини світу українськомовних реципієнтів.

Застосування граматичних трансформацій в англійсько-українському кіноперекладі трилогії “The Hobbit” з метою забезпечення прагматичної адаптації здебільшого зумовлене наявністю граматичних структур в англійській мові, відсутніх в українській, відмінністю їхньої синтаксичної ролі в реченні, а також тема-рематичним членуванням речення. Наприклад, в англійському реченні *I want the watch doubled at our borders* (The Hobbit: The Desolation of Smaug) конструкція *I want* виражає наказ, а не бажання, а в українській мові її еквівалент використовується лише для вираження останнього, саме тому перекладачі вдалися до заміни типу речення та опущення конструкції *I want*, тим самим замінивши оригінальну декларативну конструкцію імперативною в українських перекладах: *Подвоїти охорону на кордонах!* (Хоббіт: Пустка Смога); *Подвоїти варту на наших кордонах* (Гобіт: Пустка Смога).

Іноді адаптація комунікативної структури мовленнєвого акту оригіналу не можлива без застосування трансформації перестановки. Як відомо, тема-рематичне членування речення здійснюється засобами порядку слів та інтонації, а тема в реченні завжди визначається прагматичними міркуваннями, а не синтаксисом. Прийом перестановки в англійсько-українському кіноперекладі здебільшого відбувається при відтворенні речень із регресивним порядком розгортання комунікативної структури мовленнєвого акту, коли рема знаходиться на початку оригінального висловлювання. У такому разі переважно відбувається заміна регресивного порядку розгортання висловлювання прогресивним у процесі перекладу: рема інвертується, тобто переноситься в кінець речення, а інформаційна структура перекладеного висловлювання в такий спосіб залишається незмінною, як-от: *A lake lies between us and that mountain* (The Hobbit: The Desolation of Smaug). – *Між нами й тією Горою – озеро* (Хоббіт: Пустка Смога); *Але між нами і горою ще озеро* (Гобіт: Пустка Смога). У наведеному прикладі рема *a lake*, що виступає в ролі підмета оригінального речення, розміщується на початку речення, але в перекладі переміщується в більш характерне для реми місце в українському реченні – наприкінці. Зазначений приклад демонструє комунікативну інверсію, тобто явище, коли тема і рема змінюють своє положення в мовленнєвому акті, зберігаючи при цьому співвідношення між граматичними і комунікативними структурами речень оригіналу і перекладу (Кондратьєва, 2013, с. 236). До того ж у згаданому прикладі прийом перестановки супроводжується опущенням присудка *lies*, що адаптує українське висловлювання до вимог кіноперекладу, тим самим скорочуючи їхню тривалість та підлаштовуючи її під оригінальну.

Можемо навести ще один схожий випадок застосування перестановки, що зумовлений прагматичними міркуваннями: *A dark power dwells in there* (The Hobbit: An Unexpected Journey). – *Там оселилася темна сила* (Хоббіт: Несподівана подорож; Гобіт: Неочікувана подорож). Так само, як і в попередньому прикладі, рема знаходиться на початку оригінального речення, виконуючи функцію підмета, що зумовлено фіксованим порядком слів в англійській мові. Комунікативна інверсія дозволяє змінити початкове положення реми на більш характерне для української мови – кінцеве, тим самим зберігаючи комунікативно-прагматичний потенціал оригінального мовленнєвого акту.

Опущення є досить широкоживаною трансформацією в англійсько-українському кіноперекладі. Здебільшого вона зумовлена вимогою синхронізації аудіо- та відеорядів і передбачає вилучення надлишкової інформації або ж елементів, що не мають важливого смислового навантаження, особливо зважаючи на те, що українські синтаксичні конструкції здебільшого довші за англійські. Однак у деяких випадках така трансформація зумовлена не лише зазначеною вимогою, а ще й необхідністю адаптувати оригінальне висловлювання до лінгвокультурної картини світу реципієнтів або ж зберегти його комунікативний потенціал: *You don't want to be late* (The Hobbit: An Unexpected Journey). – *Не спізнися* (Хоббіт: Несподівана подорож; Гобіт: Неочікувана подорож). В англійській мові конструкція *you don't want to* вживається як порада або ж застереження, щоб сказати, що комусь не варто чогось робити. Її дослівний переклад був би еквівалентним, але не адекватним для українськомовного глядача, оскільки він змінив би комунікативну інтенцію оригінального директивного мовленнєвого акту. Комунікативно-прагматичний потенціал оригінального мовленнєвого акту *You don't want to be late* полягає в застереженні, попередженні про те, що запізнюватися не варто. Збереження слова *want* перетворило б мовленнєвий акт у перекладі з директивного на асертивний, у такий спосіб спотворивши його комунікативний намір. Із цієї причини в наведеному прикладі трансформація опущення є засобом досягнення прагматичної адаптації оригінального висловлювання в перекладі.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз матеріалу дослідження дає підстави стверджувати, що прагматична адаптація кінотексту завжди полягає в передачі комунікативної мети оригіналу та спрямована на культуру реципієнта. Особливості кінотексту, що полягають у наявності вербального і позамовного складників, також впливають на прагматичні відношення мовленнєвих актів оригіналу і мають бути враховані в процесі кіноперекладу.

Культурний контекст є невід'ємним складником прагматичної адаптації. Оскільки мова відображає культуру народу, значення лексичних одиниць і ситуації їхнього застосування можуть варіюватися від одного культурного середовища до іншого. Саме тому перекладач має враховувати такі розбіжності і ретельно добирати міжмовні перетворення для того, щоб зберегти і правильно відтворити комунікативно-прагматичний потенціал мовленнєвих актів оригіналу і їхню комунікативну мету, тобто досягнути прагматичної адаптації оригінального кінотексту.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі можуть полягати у вивченні застосування варіативних перекладацьких трансформацій для збереження комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів оригінального кінотексту, зумовлених типом перекладу, а також виявленні випадків недосягнення прагматичної адаптації кінотексту та простеженні причин і результатів цього явища.

ЛІТЕРАТУРА

- Бідасюк, Н. В., Кучман, І. М. (2012). Синхронний аудіовізуальний переклад: виклики професії. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Сер. Филология. Социальные коммуникации*, 25 (64), 48-52.
- Демецька, В. В. (2008). *Теорія адаптації в перекладі*. (Автореф. дис. докт. філол. наук). Київ.
- Кондратьєва, О. В. (2013). Порядок слів як засіб відтворення комунікативної структури речення в перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу*, 43(2), 233-240.
- Конкульовський, В. (2013). До проблеми відтворення ключових концептів у кінотекстах комедійних піджанрів. *Наукові виклади. Мовознавство*, 6, 56-58.
- Кузенко, Г. М. (2017). Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матеріалі англійської мови). *Одеський лінгвістичний вісник*, 9(3), 70-74.
- Максимов, С. Є. (2006). *Практичний курс перекладу (англійська та українська мови)*. Київ: Ленвіт.

- Матківська, Н. А. (2015). Питання методології дослідження аудіовізуального перекладу. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. Філологічні науки (мовознавство)*, 3, 147-152.
- Мельник, А. П. (2015). Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. Філологічна*, 58, 110-112.
- Нойберт, А. (1978). Прагматические аспекты перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике* (А. Батрак, Пер.), 185-202.
- Пасенчук, Н. В. (2017). Мовленнєві акти в перекладі: теоретичний аспект. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 7, 137-140.
- Радецька, С. В., Каліщак, Т. Т. (2016). Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки*, 2, 81-84.
- Швейцер, А. Д. (1973). *Перевод и лингвистика. (Газетно-информационный и военно-публицистический перевод)*. Москва: Воениздат.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. London: Oxford University Press.
- Chaume, F. (2008). Teaching synchronisation in a dubbing course: Some didactic proposals. *The Didactics of Audiovisual Translation*, XII, 129-140.
- Danan, M. (1991). Dubbing as an Expression of Nationalism. *Meta*, 36 (4), 606-614.
- De Linde, Z., Kay, N. (1999). *The Semiotics of Subtitling*. London: Routledge.
- Diaz-Cintas J., Anderman G. (2009). *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Karamitroglou, F. (1998). A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe. *Translation Journal*, 2(2). Retrieved from <https://translationjournal.net/journal/04stndrd.htm>
- Zauberga, I. (1994). *A concise course of translation studies*. Retrieved from https://books.google.fi/books?ei=vB5RTILgJM_GOMHAodwI&ct=bookthumbnail&id=cdu3AAAAIAAJ&dq=Zauberga+%22A+Concise+Course+of+Translation+Studies%22&q=%22pragmatic+adaptation%22&hl=ru

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

- Білодід, І. К. (Ред.). (1970). *Словник української мови*. Київ: Наукова думка.
- Кротевич, Є. В., Родзевич, Н. С. (1957). *Словник лінгвістичних термінів*. Київ: Видавництво АН Української РСР.
- The Free Dictionary by Farlex*. (2003). Retrieved from <https://idioms.thefreedictionary.com>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Producers), & Jackson, P. (Director). (2012). *The Hobbit: An Unexpected Journey* [Motion Picture]. New Zealand / USA: Warner Bros. Pictures.
- Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Producers), & Jackson, P. (Director). (2013). *The Hobbit: The Desolation of Smaug* [Motion Picture]. New Zealand / USA: Warner Bros. Pictures.
- Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Producers), & Jackson, P. (Director). (2014). *The Hobbit: The Battle of the Five Armies* [Motion Picture]. New Zealand / USA: Warner Bros. Pictures.
- Джексон, П., Волш, Ф., Каннінгем, К., Уейнер, З. (Продюсери), & Джексон, П. (Режисер), & Дяченко, Р. (Переклад). (2012). *Хоббіт: Несподівана подорож* [Кінофільм]. Нова Зеландія / США: Warner Bros. Pictures.
- Джексон, П., Волш, Ф., Каннінгем, К., Уейнер, З. (Продюсери), & Джексон, П. (Режисер), & Дяченко, Р. (Переклад). (2013). *Хоббіт: Пустка Смога* [Кінофільм]. Нова Зеландія / США: Warner Bros. Pictures.

- Джексон, П., Волш, Ф., Каннінгем, К., Уейнер, З. (Продюсери), & Джексон, П. (Режисер), & Дяченко, Р. (Переклад). (2014). *Хоббіт: Битва п'яти воїнств* [Кінофільм]. Нова Зеландія / США: Warner Bros. Pictures.
- Джексон, П., Волш, Ф., Каннінгем, К., Уейнер, З. (Продюсери), & Джексон, П. (Режисер), & Hurtom (Переклад). (2012). *Гобіт: Неочікувана подорож* [Кінофільм]. Нова Зеландія / США: Warner Bros. Pictures.
- Джексон, П., Волш, Ф., Каннінгем, К., Уейнер, З. (Продюсери), & Джексон, П. (Режисер), & Hurtom (Переклад). (2013). *Гобіт: Пустка Смога* [Кінофільм]. Нова Зеландія / США: Warner Bros. Pictures.
- Джексон, П., Волш, Ф., Каннінгем, К., Уейнер, З. (Продюсери), & Джексон, П. (Режисер), & Hurtom (Переклад). (2014). *Гобіт: Битва п'яти армій* [Кінофільм]. Нова Зеландія / США: Warner Bros. Pictures.

REFERENCES

- Bidasiuk, N. V., Kuchman, I. M. (2012). Synkhronnyj audiovizual'nyj pereklad: vyklyky profesii. Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsyonal'noho unyversyteta im. V. Y. Vernadskoho. Ser. Fylohohyia. Sotsyal'nye kommunykatsyy, 25 (64), 48-52.
- Demets'ka, V. V. (2008). Teoriia adaptatsii v perekladi. (Avtoref. dys. d-ra filol. nauk). Kyiv.
- Kondrat'ieva, O. V. (2013). Poriadok sliv iak zasib vidtvorennia komunikatyvnoi struktury rechennia v perekladi. Movni i kontseptual'ni kartyny svitu, 43(2), 233-240.
- Konkul'ovs'kyj, V. (2013). Do problemy vidtvorennia kliuchovykh kontseptiv u kinotekstakh komedijnykh pidzhanriv. Naukovi vyklady. Movoznavstvo, 6, 56-58.
- Kuzenko, H. M. (2017). Kinopereklad iak osoblyvyj vyd khudozhn'oho perekladu (na materialii anhlijs'koi movy). Odes'kyj lnhvistychnyj visnyk, 9(3), 70-74.
- Maksimov, S. Ye. (2006). Praktychnyj kurs perekladu (anhlijs'ka ta ukrains'ka movy). Kyiv: Lenvit.
- Matkivs'ka, N. A. (2015). Pytannia metodolohii doslidzhennia audiovizual'noho perekladu. Naukovyj visnyk Drohobys'tkoho derzhavnoho pedahohichnoho unyversytetu imeni Ivana Franka. Ser. Filolohichni nauky (movoznavstvo), 3, 147-152.
- Mel'nyk, A. P. (2015). Kinopereklad iak osoblyvyj typ audiovizual'noho perekladu. Naukovi zapysky Natsional'noho unyversytetu "Ostroz'ka akademiia". Ser. Filolohichna, 58, 110-112.
- Neubert, A. (1978). Prahmatycheskye aspekty perevoda. Voprosy teoryy perevoda v zarubezhnoj lnhvistyke (A. Batrak, Per.), 185-202.
- Pasenchuk, N. V. (2017). Movlennievi akty v perekladi: teoretychnyj aspekt. Naukovyj visnyk Drohobys'tkoho derzhavnoho pedahohichnoho unyversytetu im. Ivana Franka. Seria : Filolohichni nauky (movoznavstvo), 7, 137-140.
- Radets'ka, S. V., Kalischak, T. T. (2016). Subtytruvannia iak vyd audiovizual'noho perekladu: perevahy ta nedoliky. Naukovi zapysky [Nizhyn'skoho derzhavnoho unyversytetu im. Mykoly Hoholia]. Filolohichni nauky, 2, 81-84.
- Shvejtser, A. D. (1973). Perevod y lnhvistyka. (Hazetno-ynformatsyonnyj y voenno-publytystycheskyj perevod). Moskva: Voenyzdat.
- Austin, J. L. (1962). How to do things with words. London: Oxford University Press.
- Chaume, F. (2008). Teaching synchronisation in a dubbing course: Some didactic proposals. The Didactics of Audiovisual Translation, XII, 129-140.
- Danan, M. (1991). Dubbing as an Expression of Nationalism. Meta, 36 (4), 606-614.
- De Linde, Z., Kay, N. (1999). The Semiotics of Subtitling. London: Routledge.
- Diaz-Cintas J., Anderman G. (2009). Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Karamitroglou, F. (1998). A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe. Translation Journal, 2(2). Retrieved from <https://translationjournal.net/journal/04stndrd.htm>

Zauberga, I. (1994). A concise course of translation studies. Retrieved from https://books.google.fi/books?ei=vB5RTILgJM_GOMHAodwI&ct=bookthumbnail&id=cdu3AAAAIAAJ&dq=Zauberga+%22A+Concise+Course+of+Translation+Studies%22&q=%22pragmatic+adaptation%22&hl=ru

LEKSYKOHRAFICHNI DZHERELA

Bilodid, I. K. (Red.). (1970). Slovnyk ukrains'koi movy. Kyiv: Naukova dumka.

Krotevych, Ye. V., Rodzevych, N. S. (1957). Slovnyk linhvistychnykh terminiv. Kyiv: Vydavnytstvo AN Ukrains'koi RSR.

The Free Dictionary by Farlex. (2003). Retrieved from <https://idioms.thefreedictionary.com>

DZHERELA ILYUSTRATYVNOHO MATERIALU

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Producers), & Jackson, P. (Director). (2012).

The Hobbit: An Unexpected Journey [Motion Picture]. New Zealand / USA: Warner Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Producers), & Jackson, P. (Director). (2013).

The Hobbit: The Desolation of Smaug [Motion Picture]. New Zealand / USA: Warner Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Producers), & Jackson, P. (Director). (2014).

The Hobbit: The Battle of the Five Armies [Motion Picture]. New Zealand / USA: Warner Bros.

Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Prodiusery), & Jackson, P., (Rezhyser), &

Diachenko, R. (Pereklad). (2012). Khobbit: Nespodivana podorozh [Kinofil'm]. New Zeland /

USA: Warner Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Prodiusery), & Jackson, P., (Rezhyser), &

Diachenko, R. (Pereklad). (2013). Khobbit: Pustka Smoga [Kinofil'm]. New Zeland / USA: Warner

Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Prodiusery), & Jackson, P., (Rezhyser), &

Diachenko, R. (Pereklad). (2014). Khobbit: Bytva p'iaty voinstv [Kinofil'm]. New Zeland / USA:

Warner Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Prodiusery), & Jackson, P., (Rezhyser), &

Hurtom (Pereklad). (2012). Hobit: Neochikuvana podorozh [Kinofil'm]. New Zeland / USA: Warner

Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Prodiusery), & Jackson, P., (Rezhyser), & Hurtom

(Pereklad). (2013). Hobit: Pustka Smoga [Kinofil'm]. New Zeland / USA: Warner Bros. Pictures.

Jackson, P., Walsh, F., Cunningham, C., Weiner, Z. (Prodiusery), & Jackson, P., (Rezhyser), & Hurtom

(Pereklad). (2014). Hobit: Bytva p'iaty armij [Kinofil'm]. New Zeland / USA: Warner Bros. Pictures.

Дата надходження до редакції 17.11.2019 р.

Ухвалено до друку 21.11.2019 р.